

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

การดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ

The Operation of Community Soil and Fertilizer Management Center in Bueng Kan Province

ภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรหม (Pattaranit Phanprom)¹ นารีรัตน์ สีสระสาร (Nareerut Seerasarn)²สินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม (Sineenuch Khrutmuang Sanserm)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ (2) การดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (3) ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์เกี่ยวกับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 160 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรทาร์ยามาน์ ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวน 115 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรร้อยละ 55.7 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 47.02 ปี ร้อยละ 61.7 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 11.44 ไร่ ร้อยละ 45.8 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้านาคาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 60.0 มีตำแหน่งเป็นสมาชิกในศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ร้อยละ 58.3 มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เพื่อลดต้นทุนการผลิต รายได้สุทธิในภาคการเกษตร เฉลี่ย 13,115.89 บาทต่อปี รายได้สุทธินอกภาคการเกษตร เฉลี่ย 3,161.25 บาทต่อปี (2) การดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนจังหวัดบึงกาฬ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (3) เกษตรกรเห็นว่า ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ใน 6 ด้าน ได้แก่ บรรยากาศของกลุ่ม ความสัมพันธ์อันดีของทั้งกลุ่ม เป้าหมายของกลุ่ม กิจกรรมกลุ่ม การสร้างและรักษามาตรฐานของกลุ่ม แรงผลักดันของกลุ่ม และปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ นโยบายภาครัฐ (4) ปัญหาของสมาชิกศูนย์ต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานศูนย์ และการมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะด้านการบริหารงานศูนย์อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานศูนย์

คำสำคัญ การดำเนินงาน ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จังหวัดบึงกาฬ

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช pattaranit2523@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) social and economic conditions of members of community soil and fertilizer management center in Bueng Kan province (2) the operation of community soil and fertilizer management center (3) opinion of members of community soil and fertilizer management center about the internal and external factors relating to the success in the operation of community soil and fertilizer management (4) problems and suggestions of members of community soil and fertilizer management center in Bueng Kan province. The population of this study was 160 members of community soil and fertilizer management center who was farmer. The sample group of 115 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.05 and selected by simple random sampling method by farmers name lottery. Data were collected through conducting interview. Data were analyzed using descriptive statistics such as frequency, percentage, maximum value, minimum value, mean, standard deviation, and ranking. The results of the research showed that (1) 55.75 of farmers were female with the average age of 47.02 years. 61.7% of farmers completed primary school education level with the average agricultural area of 11.44 Rai. 45.8% of farmers were members of the customer group of bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives and 60% held position as members of community soil and fertilizer management center in Bueng Kan province. 58.3% of farmers who joined community soil and fertilizer management center had the purpose to decrease the cost of production with the net average income of agricultural sector was at 13,115.89 Baht per year and the net average income outside of agricultural sector was at 3,161.25 Baht per year. (2) The operation of community soil and fertilizer management center in Bueng Kan province that was at the highest level was on the consistency with the establishment of community soil and fertilizer management center. (3) Farmers agreed that the internal factors relating to the success in the operation of community soil and fertilizer management center at the highest level in 6 aspects included group environment, good relationship in the group, group goals, group activities, the establishment and standardization of the group, group driving force. The external factor relating to the success in the operation of community soil and fertilizer management center at the highest level was government policy. (4) Members problems regarding the operation of the center in general were at the low level and there were 2 issues at the low level such as the center management and member participation. While the members agreed with the suggestion in general at the high level. There was 1 aspect of suggestion that was at the highest level which was the center management.

Keywords: Operation, Community Soil and Fertilizer Management Center, Bueng Kan Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

บทนำ

ดินนับว่าเป็นปัจจัยด้านทรัพยากรที่จำเป็นอย่างหนึ่งสำหรับการผลิตทางการเกษตร ดินที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกควรมีอินทรีย์วัตถุ ประมาณร้อยละ 5.0 โดยปริมาตร แต่พื้นที่การเกษตรของประเทศไทย ซึ่งมีถึงร้อยละ 46.5 ของประเทศเป็นดินที่มีอินทรีย์วัตถุต่ำกว่าร้อยละ 66.15 ส่งผลให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตในส่วนของปุ๋ยเคมี เฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 23.0 ของต้นทุนการผลิต อีกทั้งเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เรื่องดินและการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง กรมส่งเสริมการเกษตร จึงได้มีนโยบายส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด และการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันทำหน้าที่บริการชุมชนในการวิเคราะห์ดิน ให้คำแนะนำ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยสั่งตัดและปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และบริการด้านปัจจัยการผลิต โดยจัดตั้งเป็นศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เพื่อเป็นหน่วยปฏิบัติการในพื้นที่โดยมีการบริหารจัดการโดยเกษตรกร เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนองค์ความรู้การจัดการดินและการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง และการบริการปัจจัยการผลิต ควบคู่กับการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองเพิ่มขึ้น จังหวัดบึงกาฬ มีพื้นที่ทั้งหมด 2,691,089 ไร่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม จำนวน 1,666,023 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 53.0 ของพื้นที่ แต่จากการทำการเกษตรพบว่า ดินในจังหวัดบึงกาฬมีลักษณะดินตื้นเนื่องจากเป็นลูกทุ่งหรือก้นกรวด ซึ่งมีพื้นที่กว่า 730,984 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 29.4 ซึ่งเป็นดินที่ไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกเพราะมีปริมาณชั้นส่วนหยาบปนอยู่ในดินมาก ทำให้มีเนื้อดินน้อย มีธาตุอาหารน้อย ไม่อุ้มน้ำ ชั้นล่างของดินชนิดนี้จะแน่นที่รากพืชขนไชไปได้ยาก พืชไม่สามารถเจริญเติบโตได้อย่างปกติ

สำนักงานเกษตรจังหวัดบึงกาฬ จึงมีการส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้ง “ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน” เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนองค์ความรู้การจัดการดินและการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง ยกระดับความรู้เรื่องดินและปุ๋ยให้กับเกษตรกร และส่งเสริมให้เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยมีบทบาทภารกิจในการให้บริการตรวจวิเคราะห์ดิน โดยจัดตั้งศูนย์ต้นแบบ 3 ศูนย์ ในปี 2557 และขยายผลเป็น 8 ศูนย์ ในปี 2560 มีสมาชิก 160 ราย จากการดำเนินงานได้มีการจัดระดับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) อยู่ในระดับ A จำนวน 2 ศูนย์ อยู่ในระดับ B จำนวน 4 ศูนย์ และระดับ C จำนวน 2 ศูนย์ จากการส่งเสริมการเกษตรที่ผ่านมา พบว่าศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ขาดการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่าง ศดปช. ขาดการประชาสัมพันธ์ผลงานผ่านสื่อต่างๆ การดำเนินของคณะกรรมการขาดการจัดทำแผนปฏิบัติงาน การประสานงานกับหน่วยงานภาคีในพื้นที่ยังไม่ต่อเนื่อง

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ ตลอดจนปัญหาและความต้องการของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์เกี่ยวกับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ประชากรที่ทำการวิจัย ได้แก่ สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ ใน พ.ศ. 2562 ที่มี 8 อำเภอ ละ 1 ศูนย์ และมีสมาชิกศูนย์ละ 20 คน รวมจำนวน 160 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 115 คน ตามสูตรทาร์เยยามาเน่ ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 และทำการสุ่มแบบง่าย โดยการจับสลากตามรายชื่อเกษตรกร เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วยลักษณะคำถามแบบปลายปิดและคำถามแบบปลายเปิด โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ตอน คือ (1) ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ (2) การดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ (3) ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์เกี่ยวกับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ ตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ โดยนำไปทดสอบกับเกษตรกร ที่มีในกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 คน โดยคำนวณได้ค่าเชื่อถือได้ของการวัดมากกว่า 0.70 ทุกตอน คือ การดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.902 ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.911 ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.952 ปัญหาของสมาชิกต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.911 ข้อเสนอแนะของสมาชิกต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.921 ซึ่ง อารยา องค์เอี่ยม และพงศ์ธรา วิจิตเวช ไพศาล (2561, น. 42) แนะนำว่าโดยทั่วไปแล้ว ค่าความเชื่อมั่นได้ของแบบสัมภาษณ์ควรมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.70 หมายความว่า แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นสำหรับงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัย

1. สภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 55.7 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 47.02 ปี โดยร้อยละ 53.0 มีอายุระหว่าง 46-50 ปี ร้อยละ 61.7 จบระดับประถมศึกษา มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 11.44 ไร่ โดยร้อยละ 47.0 มีพื้นที่ระหว่าง 11-12 ไร่ ร้อยละ 45.8 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 58.3 มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนเพื่อลดต้นทุนการผลิต มีรายได้สุทธิจากการเกษตรเฉลี่ย 13,115.89 บาทต่อปี มีรายได้สุทธินอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 3,161.25 บาทต่อปี

2. การดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนจังหวัดบึงกาฬ พบว่า มีการดำเนินงานด้านต่างๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.08) โดยมีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด คือ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26) รองลงมา คือ มีการดำเนินงานในระดับมาก ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ประกอบของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.15) ด้านการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.09) และด้านบทบาทและภารกิจของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.83) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10
The 10th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 สรุปการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จังหวัดบึงกาฬ

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
1. ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	4.26 (0.695)	มากที่สุด	1
2. องค์ประกอบของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	4.15 (0.698)	มาก	2
3. การดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	4.09 (0.712)	มาก	3
4. บทบาทและภารกิจของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	3.83 (0.693)	มาก	4
รวม	4.08 (0.699)	มาก	

3. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์เกี่ยวกับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

3.1 ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า เกษตรกรเห็นว่าปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.34) โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้าน ได้แก่ บรรยากาศของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.61) ความสัมพันธ์อันดีของทั้งกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.59) เป้าหมายของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.54) กิจกรรมกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.52) การสร้างและรักษามาตรฐานของ (ค่าเฉลี่ย 4.40) แรงผลักดันของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.34) รองลงมา คือ มีความเกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก ใน 2 ด้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.08) การปรับตัวของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.63) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10
The 10th STOU National Research Conference

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นสมาชิกศูนย์เกี่ยวกับปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
1. บรรยากาศของกลุ่ม	4.61 (0.658)	มากที่สุด	1
2. ความสัมพันธ์อันดีของทั้งกลุ่ม	4.59 (0.659)	มากที่สุด	2
3. เป้าหมายของกลุ่ม	4.54 (0.688)	มากที่สุด	3
4. กิจกรรมกลุ่ม	4.52 (0.628)	มากที่สุด	4
5. การสร้างและรักษามาตรฐานของกลุ่ม	4.40 (0.663)	มากที่สุด	5
6. แรงผลักดันของกลุ่ม	4.34 (0.607)	มากที่สุด	6
7. ประสิทธิภาพของกลุ่ม	4.08 (0.637)	มาก	7
8. การปรับตัวของกลุ่ม	3.63 (0.702)	มาก	8
รวม	4.34 (0.655)	มากที่สุด	

3.2 ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า เกษตรกรเห็นว่าปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.17) โดยมีปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ มีนโยบายภาครัฐที่อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.42) รองลงมา คือมีความเกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก ใน 2 ด้าน ได้แก่ นโยบายการดำเนินงานของจังหวัดบึงกาฬ (ค่าเฉลี่ย 4.12) และการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.99) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นสมาชิกศูนย์เกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการدينปทุมชน

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านนโยบายภาครัฐ	4.42 (0.584)	มากที่สุด	1
2. นโยบายการดำเนินงานของจังหวัดบึงกาฬ	4.12 (0.551)	มาก	2
3. การให้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ	3.99 (0.731)	มาก	3
รวม	4.17 (0.622)	มาก	

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการدينปทุมชนในจังหวัดบึงกาฬ

4.1 ปัญหาของสมาชิกศูนย์ต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการدينปทุมชนในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ปัญหาของสมาชิกศูนย์ต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการدينปทุมชนในจังหวัดบึงกาฬ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.79) โดยมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 2.31) และการมีส่วนร่วม ของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.08) รองลงมาเกษตรกรมีปัญหายุ่งในระดับน้อยที่สุด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ความสามารถของสมาชิกศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 1.62) ความรู้ความเข้าใจของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 1.59) ด้านลักษณะผู้นำศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 1.57) ด้านการทำกิจกรรมของศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 1.55) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10
The 10th STOU National Research Conference

ตารางที่ 4 สรุปปัญหาของสมาชิกศูนย์ต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านการบริหารงานศูนย์	2.31 (0.479)	น้อย	1
2. การมีส่วนร่วม ของสมาชิก	2.08 (0.542)	น้อย	2
3.ด้านความรู้ ความสามารถของสมาชิกศูนย์	1.62 (0.672)	น้อยที่สุด	3
4. ความรู้ความเข้าใจของสมาชิก	1.59 (0.483)	น้อยที่สุด	4
5. ด้านลักษณะผู้นำศูนย์	1.57 (0.478)	น้อยที่สุด	5
6. ด้านการทำกิจกรรมของศูนย์	1.55 (0.495)	น้อยที่สุด	6
รวม	1.79 (0.535)	น้อยที่สุด	

4.2 ข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.60) โดยมีข้อเสนอแนะที่มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 4.40) รองลงมาข้อเสนอแนะที่มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 4.12) ด้านลักษณะผู้นำศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 4.11) ด้านการทำกิจกรรมของศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 3.76) และมีข้อเสนอแนะที่มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.64) ด้านความรู้ความสามารถของสมาชิกศูนย์ (ค่าเฉลี่ย 2.62) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 5

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ตารางที่ 5 สรุปข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านการบริหารงานศูนย์	4.40 (0.651)	มากที่สุด	1
2. ด้านส่วนการมีส่วนร่วมของสมาชิก	4.12 (0.692)	มาก	2
3. ด้านลักษณะผู้นำศูนย์	4.11 (0.656)	มาก	3
4. ด้านการทำกิจกรรมของศูนย์	3.76 (0.707)	มาก	4
5. ความรู้ความเข้าใจของสมาชิก	2.64 (0.655)	ปานกลาง	5
6. ด้านความรู้ความสามารถของสมาชิกศูนย์	2.62 (0.549)	ปานกลาง	6
รวม	3.60 (0.636)	มาก	

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ เกษตรกรร้อยละ 55.7 เป็นเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของรวิวรรณ ไชยเมืองแสน (2553, น. 28) ศึกษา พบว่าสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของณิชาพาพันธุ์ พันธุ์พาณิชย์ (2553, น. 71) ศึกษา พบว่า สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อาจเนื่องจากเพศหญิงมีความสนใจในการดำเนินงานของศูนย์ และมีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเพศชาย

เกษตรกรมีอายุระหว่าง 46-50 ปี ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของชาตรี บุญนาค (2544, น.45) ศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 58 ปี ที่มีอายุมากกว่า ส่วนผลการศึกษาของ ณิชาพาพันธุ์ พันธุ์พาณิชย์ (2553, น. 71) ที่ได้ศึกษา พบว่าสมาชิกกลุ่มเกษตรกรมีอายุระหว่าง 31-40 ปี ใกล้เคียงกับ รวิวรรณ ไชยเมืองแสน (2553, น. 28) ที่ได้ศึกษา พบว่าสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพ อายุระหว่าง 35 – 45 ปี ซึ่งมีอายุน้อยกว่า กล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะมีอายุมาก

เกษตรกรร้อยละ 61.7 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชาตรี บุญนาค (2544, น.45) ศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มเกษตรกรมีระดับการศึกษาประถมศึกษา สอดคล้องกับณิชาพาพันธุ์ พันธุ์พาณิชย์ (2553, น. 71) และรวิวรรณ ไชยเมืองแสน (2553, น. 28) ที่พบว่าสมาชิกกลุ่มมีระดับการศึกษาประถมศึกษา ดังนั้น แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของวิธีการส่งเสริมที่เหมาะสมกับเพศ อายุ และระดับการศึกษา ของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 11.44 ไร่ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของจุฬาลักษณ์ ทิวกระโทก (2558, น. 770) ศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่ดินเองมีที่ดิน เฉลี่ย 7.76 ไร่ต่อครัวเรือน และแตกต่างกับ กังสดาล กนกหงส์, นฤเบศร์ รัตนวัน และปภพ จีรัตน์ (2561, น. 75-84) ศึกษาพบว่าสภาพการถือครองที่ดินเฉลี่ย 7.70 ไร่ ซึ่งมีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่า

เกษตรกรร้อยละ 45.8 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิตา เกตุแก้วเกลี้ยง (2558, น. 4) ศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เช่นเดียวกับบุญถม คำภาค (2558, น. 4) ศึกษาพบว่า เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มสมาชิกลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เนื่องจากการที่เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจะทำให้สะดวกต่อการทำธุรกรรม

เกษตรกร ร้อยละ 60.0 มีตำแหน่งเป็นสมาชิกในศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิชยา พันธุ์ พันธุ์พาณิชย์ (2553, น. 71) ศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มเกษตรกรมีตำแหน่งในกลุ่มมากที่สุดคือ สมาชิกกลุ่มอาจเนื่องมาจากสมาชิกเป็นตำแหน่งที่มีจำนวนมาก เกษตรกรส่วนใหญ่จึงเป็นสมาชิก

2. การดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ เกษตรกรมีการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการดินและการใช้ปุ๋ย เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต และเพื่อเป็นเครือข่ายสนับสนุนการทำงานของกรมส่งเสริมการเกษตรด้านดินและปุ๋ยที่บริหารจัดการโดยเกษตรกร ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรในการจัดตั้งศูนย์ฯ ซึ่งสมาชิกมีการดำเนินงานที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์

เกษตรกรมีการดำเนินงานด้านองค์ประกอบของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า มืองค์ประกอบของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีคณะกรรมการบริหารศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน มีแปลงเรียนรู้ และจุดสาธิตด้านการจัดการดินและการใช้ปุ๋ย สถานที่ตั้งศูนย์ฯ มีป้ายชื่อศูนย์ฯ วัสดุอุปกรณ์ในการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชฎา กลั่นจ้อย (2557, น. 5) ศึกษาพบว่า ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนทุกศูนย์มีองค์ประกอบครบถ้วน ได้แก่ สมาชิกคณะกรรมการ สถานที่ทำกิจกรรม และแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช อาจเนื่องมาจากการจัดตั้งศูนย์ฯ ต้องมีองค์ประกอบให้ครบถ้วน เพื่อให้มีความพร้อมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ

เกษตรกรมีการดำเนินงานบทบาทและภารกิจของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า เกษตรกรมีบทบาทและภารกิจของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีการให้บริการวิชาการด้านดินและปุ๋ย และมีการให้บริการตรวจวิเคราะห์ดินด้วยชุดตรวจสอบ N P K และ pH ในดิน สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชฎา กลั่นจ้อย (2557, น. 5) ศึกษาพบว่า บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน คือเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจมาเรียนรู้ แต่ในด้านการบริหารจัดการและจำหน่ายปัจจัยการผลิตคุณภาพดีราคาถูกไม่สอดคล้องกัน เนื่องจากศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืช ซึ่งเป็นการผลิตสารชีวภัณฑ์ ไม่ได้จัดจำหน่ายปุ๋ยเหมือนกับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

เกษตรกรมีการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ จัดกระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ย มีจัดทำแปลงเรียนรู้ และจุดสาธิต การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน มีฐานข้อมูลสถานที่ตั้งศพข. แปลงของสมาชิก ผลการวิเคราะห์ดิน คำแนะนำการใช้ปุ๋ย ต้นทุน และผลผลิต มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ประชาสัมพันธ์ผลงาน และความก้าวหน้าของ ศตปช. ผ่านสื่อในระดับต่างๆ มีการสร้างทีมปฏิบัติการประจำศูนย์ มีการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรหลักสูตรและจัดทำแผนการเรียนรู้หลักสูตรต่างๆ ด้านดินและปุ๋ยอย่างต่อเนื่อง ใกล้เคียงกับงานวิจัยของ รจนา เทียวพานิชย์กิจ (2559, น. 598 - 599) ศึกษาพบว่า ด้านการบริหารองค์กร มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม การกำหนดโครงสร้างการบริหารงานกลุ่ม การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความเหมาะสม การกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม การทบทวนผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการกับสมาชิก การนำปัญหาในการดำเนินการไปแก้ไขปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการดำเนินงานของศูนย์ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จมีความจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการให้ครบถ้วน

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ในจังหวัดบึงกาฬ พบว่าเกษตรกรเห็นว่าปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ปัจจัย ได้แก่ บรรยายภาพของกลุ่ม ความสัมพันธ์อันดีของทั้งกลุ่ม เป้าหมายของกลุ่ม กิจกรรมกลุ่ม การสร้างและรักษามาตรฐานของกลุ่ม แรงผลักดันของกลุ่ม สอดคล้องกับ รวีวรรณ ไชยเมืองเลน (2553, น. 41) ศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มคือการบริหารจัดการที่ดี มีการกระจายการทำงานโดยมอบหมาย และการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน ด้านความเป็นผู้นำของคณะกรรมการ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่ม คือการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม และชาติรี บุญนาค (2544, น.57) ศึกษาพบว่าความคิดเห็นของสมาชิกต่อการทำงานของผู้นำกลุ่มมีระดับความคิดเห็นมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุร นัจ มาล์แวนโด (2557, น.105) ศึกษาพบว่า ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงาน ได้แก่ ความสามารถในการบริหารจัดการ ด้านภาวะผู้นำ และด้านทัศนคติของสมาชิก และวราภรณ์ ทิพย์สุวรรณ (2556, น. 60-62) ศึกษาพบว่าปัจจัยด้านผู้นำมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 57.14 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มคิดเป็นร้อยละ 14.29 เนื่องจากปัจจัยภายในกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การดำเนินงานให้สำเร็จ

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ในจังหวัดบึงกาฬ โดยมีนโยบายภาครัฐที่อยู่ในระดับมากที่สุด และนโยบายการดำเนินงานของจังหวัดบึงกาฬ และการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของณิชาพานิชย์ พันธุ์พาณิชย์ (2553, น. 85) ศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มเกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการดำเนินงานของกลุ่มเรื่องการได้รับสนับสนุนงบประมาณประจำปีจากหน่วยงานราชการอยู่ในระดับมาก และสุรีย์พร เหลี่ยมวรังกูร (2551, น. 86) ศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนและเครื่องมือเครื่องใช้ในกิจกรรมกลุ่มจากหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 53.8 และบุษราภรณ์ ต่างใจ (2003) ศึกษาพบว่า ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ 1) ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 2) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาคเอกชน 3) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน ส่วนธงพล พรหมสาขา ณ สกลนครและอุทิศ สังขรัตน์ (2556, น.52) ศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และปัจจัยทางนิเวศวิทยา เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน เนื่องจากปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ศูนย์ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน โดยเฉพาะนโยบายที่สอดคล้อง และเงินสนับสนุนในการดำเนินงาน จำทำให้ศูนย์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

จัดซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย และอุปกรณ์ เช่น ชุดตรวจวิเคราะห์ดิน ได้เพิ่มขึ้น และทำให้ศูนย์ดำเนินการได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะ ปัญหาของสมาชิกศูนย์ต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬพบว่า เกษตรกรมีปัญหายุ่งยากในระดับน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงานศูนย์ และการมีส่วนร่วมของสมาชิก ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่พบปัญหาในการดำเนินงานมากนัก ทำให้ความคิดเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ มองว่าเป็นปัญหาเพียงเล็กน้อย ส่วนใหญ่จะเสนอแนะในความเป็นผู้นำจำเป็นต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ จะเป็นการช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้การดำเนินงานขับเคลื่อนไปได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

1) สำนักงานเกษตรจังหวัด จากการศึกษาพบว่า ปัญหาที่พบจากการดำเนินการของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ คือ ไม่มีกระบวนการติดตามประเมินผลของศูนย์ อาจส่งผลกระทบต่อรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงาน การรับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นและไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างทันท่วงที ดังนั้น สำนักงานเกษตรจังหวัดซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จำเป็นต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน โดยให้มีคณะกรรมการที่เป็นหน่วยงานภาคีเข้าร่วมติดตามประเมินผล ให้คำแนะนำต่างๆ หลังจากติดตามประเมินผลแล้ว รายงานผลให้สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนทราบเพื่อนำข้อเสนอแนะไปปรับใช้ในการบริหารจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนต่อไป

2) สำนักงานเกษตรอำเภอ

(1) จากการศึกษาพบว่า สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน ดังนั้น สำนักงานเกษตรอำเภอเป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนต้องมีการกระตุ้นสมาชิกให้มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกทุกคน นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรดำเนินการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนการดำเนินงาน และฝึกปฏิบัติการจัดทำแผนเพื่อให้สมาชิกได้ลงมือปฏิบัติจะเกิดความเข้าใจและเรียนรู้ได้เร็วขึ้น รวมถึงการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตร

(2) จากการศึกษาพบว่า รายได้เฉลี่ยภาคการเกษตร คือ 13,115.89 บาทต่อปี และนอกภาคการเกษตร คือ 3,161.25 บาทต่อปี อาจเนื่องมาจากต้นทุนการผลิตสูง หรือผลผลิตต่ำ หรืออาจเป็นได้ทั้งสองสาเหตุ ดังนั้นสำนักงานเกษตรอำเภอควรจัดหลักสูตรการอบรมส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น

3) ภาคเอกชน จากการศึกษาพบว่า บทบาทหน้าที่ของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีการให้บริการกับเกษตรกรในพื้นที่ในการตรวจวิเคราะห์ดินด้วยชุดตรวจ N P K ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตรในแต่ละปีมีปริมาณไม่เพียงพอสำหรับการให้บริการแก่เกษตรกร ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมหาความร่วมมือกับหน่วยงานภาคเอกชนในการสนับสนุนชุดตรวจวิเคราะห์ดิน อุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการให้บริการให้กับเกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

2. เกษตรกร

1) จากการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะต้องการให้สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินกิจกรรมและการตรวจสอบการดำเนินงานของศูนย์ เข้าร่วมการจัดเวทีเรียนรู้ด้านดิน และปุ๋ยทุกครั้ง และจัดกระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านดินและปุ๋ย, จัดทำแปลงเรียนรู้และจุดสาธิต เพื่อขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกเพื่อเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน เกษตรกรต้องมีความพร้อมในการรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองสำหรับการเป็นแปลงสาธิต แหล่งเรียนรู้ให้กับเกษตรกรในชุมชน

2) จากการศึกษาพบว่า วัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมศูนย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิต ดังนั้น เมื่อได้แนวทางในการลดต้นทุนในการผลิตแล้วเกษตรกรควรนำไปปฏิบัติในพื้นที่การเกษตรของตนเองเพื่อให้สามารถลดต้นทุนในการผลิตได้จริง

3. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

1) จากการศึกษาพบว่า ผู้นำศูนย์ควรสามารถของงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้ ซึ่งเป็นปัญหาที่พบในการดำเนินงานของทุกศูนย์ ที่ไม่สามารถขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐได้ ดังนั้น นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ควรดำเนินการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ อีกทั้งการบรรจุลงในแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ระดับอำเภอ และส่งแผนงานโครงการในระดับจังหวัด พร้อมทั้งชี้แนะทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่หลากหลายทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการเงิน สถาบันการศึกษา เป็นการสนับสนุนทั้งงบประมาณและความรู้ เทคโนโลยีต่างๆ เพื่อให้เป็นแนวทางให้กับคณะกรรมการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนไว้พิจารณาต่อไปได้

2) จากการศึกษาพบว่า วัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมศูนย์ของเกษตรกร เพื่อลดต้นทุนการผลิต ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรถ่ายทอดความรู้เรื่องการลดต้นทุนการผลิตให้เกษตรกรสามารถนำไปใช้ได้จริง

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). ทิศทางการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ 2562.

กรุงเทพมหานคร : นิเวศรรดาการพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด.

_____. (2558). เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด และปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน. กรุงเทพมหานคร : กองแผนงาน.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2560). ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

กังสดาล กนกหงส์, นฤเบศร์ รัตนวัน และปภพ จีรัตน์. (2561) การยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกร ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร 36 (1): 75-84.

จุฬาลักษณ์ ทิวกระโทก. (2558) ปัญหาและความต้องการพัฒนาการประกอบอาชีพปลูกผักของเกษตรกร ตำบลบึงบอน อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

ชาติรี บุญนา. (2544). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

- ชนิดา เกตุแก้วเกลี้ยง. (2558). *ความต้องการการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ณิชาพานธุ์ พันธุ์พาณิชย์. (2553) *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- นิตย์ สัมมาพันธ์. (2548). *ภาวะผู้นำ : พลังขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร : อินโนกราฟฟิกส์.
- นุรนัจ มาล์แหวโด. (2557) *ปัจจัยแห่งความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์ ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, สงขลา.
- บุษราภรณ์ ต่างใจ. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพชาวเขา ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา จังหวัดน่าน*. (วิทยานิพนธ์ ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- พวงรัตน์ เกสรแพทย์ และดุขฎิ โยเหลา. (2546). “การศึกษาเขาวนอารมณ์ในฐานะตัวกำหนดความสำเร็จของผู้บริหาร” *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 9(1) : 21.
- รจนา เตียวพานิชย์กิจ. (2559) *การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้าในจังหวัดยโสธร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- รวีวรรณ ไชยเมืองแสน. (2553) *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมปลูกข้าวโพด หมู่ที่ 4 ตำบลหนองปลิง อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- รัฐยา กลั่นจ้อย. (2557) *การดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สิริพร นาคแก้ว (2549) *ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน จังหวัดเชียงใหม่*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุรีย์พร เหลี่ยมวรารุณ. (2551) *ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดลำปาง*. พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ. (2550). *องค์กรและการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร : จุฑทอง.